

Міністерство освіти і науки України
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

Факультет економіки та менеджменту

(повна назва факультету)

Кафедра менеджменту та адміністрування

(повна назва кафедри)

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття освітнього ступеня

бакалавр

(назва освітнього ступеня)

на тему: **Шляхи покращення фінансового стану підприємства, на прикладі**
ПОП «Тернопільське» (Тернопільська обл., Тернопільський р-н.,
с. Дворіччя)

Виконав(ла): студент(ка) 4 курсу, групи БМс-41

спеціальності

073 Менеджмент

(шифр і назва спеціальності)

Євтух В.В.

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Керівник

Кирич Н.Б.

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Нормоконтроль

Мосій О.Б.

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Завідувач кафедри

Сороківська О.А.

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Рецензент

Малюта Л.Я.

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Міністерство освіти і науки України
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя

Факультет економіки та менеджменту
(повна назва факультету)

Кафедра менеджменту та адміністрування
(повна назва кафедри)

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри
Сороківська О.А.
(підпис) (прізвище та ініціали)

« 24 » січня 2023 р.

**ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ**

на здобуття освітнього ступеня бакалавр
(назва освітнього ступеня)

за спеціальністю 073 Менеджмент
(шифр і назва спеціальності)

студенту Євтуху Валерію Володимировичу
(прізвище, ім'я, по батькові)

1. *Тема роботи* Шляхи покращення фінансового стану підприємства, на прикладі
ПОП «Тернопільське» (Тернопільська обл., Тернопільський р-н., с. Дворіччя)

Керівник роботи д.е.н., проф. Кирич Н.Б.
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

Затверджені наказом ректора від « 23 » січня 2023__ року № 4/7-50

2. *Термін подання* студентом завершеної роботи червень 2023

3. *Вихідні дані до роботи* _____

Статут підприємства, фінансово-бухгалтерська звітність підприємства, довідкові матеріали

4. *Зміст роботи* (перелік питань, які потрібно розробити)

1 Теоретичні аспекти фінансового стану підприємства

2 Аналіз фінансового стану ПОП «Тернопільське»

3. Шляхи покращення фінансового стану ПОП «Тернопільське»

4 Безпека життєдіяльності, основи охорони праці

5. *Перелік графічного матеріалу* (з точним зазначенням обов'язкових креслень, слайдів)

Види фінансового аналізу підприємства Показники прибутку підприємства

Відмінності між зовнішнім і внутрішнім фінансовим аналізом підприємства

Структура виробництва сільськогосподарської продукції ПОП «Тернопільське»

Динаміка виробленої продукції ПОП «Тернопільське»

Структура операційних витрат ПОП «Тернопільське»

Коефіцієнти оцінки фінансового стану підприємства Динаміка чистого прибутку підприємства

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Нормоконтроль	доц. Мосій О.Б.		
БЖД та охорона праці	доц. Окіпний І.Б.		

7. Дата видачі завдання 24 січня 2023 р.**КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН**

№ з/п	Назва етапів роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
	Вступ	січень 2023	виконано
1	Теоретичні аспекти фінансового стану підприємства	лютий 2023	виконано
1.1	Сутність, завдання, предмет аналізу фінансового стану підприємства		
1.2	Оцінка фінансового стану підприємства		
2	Аналіз фінансового стану ПОП «Тернопільське»	березень 2023	виконано
2.1	Загальна характеристика виробничого-господарської діяльності підприємства		
2.2	Аналіз показників фінансового стану підприємства		
3	Шляхи покращення фінансового стану ПОП «Тернопільське»	квітень 2023	виконано
3.1	Визначення ймовірності банкрутства підприємства		
3.2	Зміна структури посівних площ, як шлях поліпшення фінансового стану підприємства		
4	Безпека життєдіяльності, основи охорони праці	травень 2022	виконано
4.1	Актуальність безпеки життєдіяльності людини		
4.2	Психофізіологічне розвантаження для працівників		
	Висновки	травень 2022	виконано
	Бібліографія	травень 2022	виконано

Студент

(підпис)

Євтух В.В.

(прізвище та ініціали)

Керівник роботи

(підпис)

Кирич Н.Б.

(прізвище та ініціали)

АНОТАЦІЯ

Євтух В.В. Шляхи покращення фінансового стану підприємства, на прикладі ПОП «Тернопільське» (Тернопільська обл., Тернопільський р-н., с. Дворіччя)

Кваліфікаційна робота бакалавра: 57 сторінок, 10 рисунків, 18 таблиць, 2 додатки, 23 літературних джерела.

Предмет дослідження: шляхи покращення фінансового стану підприємства

Об'єкт дослідження: фінансовий стан підприємства

Метою даної роботи є аналіз можливих шляхів покращення фінансового стану підприємства, удосконалення розрахунків фінансового стану підприємства та визначення економічних показників, які відображають його стан для зовнішніх споживачів, оскільки при розвитку ринкових відносин значно збільшується кількість користувачів фінансової інформації.

Методи дослідження – економіко-статистичні, математичні, експертні.

Практичне значення роботи полягає в тому, що належний фінансовий аналіз підприємства дозволяє вирішувати економічні та організаційні питання, приймати стратегічні та тактичні управлінські рішення. Точна оцінка фінансового стану також дозволяє керівникам, власникам, контрагентам і банкам підтримувати стабільність та надійність підприємства, оцінювати доцільність використання фінансових коштів і прогнозувати фінансові результати діяльності.

Практичні рекомендації застосовані у діяльності ПОП «Тернопільське».

Ключові слова: бізнес, фінансовий стан, фінансові показники, баланс, аналіз, ділова активність, ліквідність, фінансова стійкість.

SUMMARY

Yevtukh V.V. Ways of improvement of an enterprise financial state (PE "Ternopilske" as a case study)

Bachelor's degree thesis of 57 pages, 10 pictures, 18 tables, 2 appendices, 23 references.

The subject of investigation ways to improve the company's financial condition.

The object of investigation is financial condition of the enterprise.

The aim of the work there is an analysis of possible ways of improving the company's financial condition, improving calculations of the company's financial condition and determining economic indicators that reflect its condition for external consumers, since the number of users of financial information increases significantly with the development of market relations.

The methods of investigation are economic and statistical, mathematical, expert

The practical significance of the work is that proper financial analysis of the enterprise allows solving economic and organizational issues, making strategic and tactical management decisions. An accurate assessment of the financial condition also allows managers, owners, counterparties and banks to maintain the stability and reliability of the enterprise, assess the appropriateness of the use of financial resources and forecast financial results.

Practical recommendations are applied in the activities of the "Ternopilske" POP.

Key words: business, financial condition, financial indicators, balance sheet, analysis, business activity, liquidity, financial stability.

ЗМІСТ

ВСТУП	7
РОЗДІЛ 1 Теоретичні аспекти фінансового стану підприємства	9
1.1 Сутність, завдання, предмет аналізу фінансового стану підприємства	9
1.2 Оцінка фінансового стану підприємства	13
РОЗДІЛ 2 Аналіз фінансового стану ПОП «Тернопільське»	20
2.1 Загальна характеристика виробничого-господарської діяльності підприємства	20
2.2 Аналіз показників фінансового стану підприємства	29
РОЗДІЛ 3 Шляхи покращення фінансового стану ПОП «Тернопільське»	37
3.1 Визначення ймовірності банкрутства підприємства	37
3.2 Зміна структури посівних площ, як шлях поліпшення фінансового стану підприємства	42
РОЗДІЛ 4 Безпека життєдіяльності, основи охорони праці	48
4.1 Актуальність безпеки життєдіяльності людини	48
4.2 Психофізіологічне розвантаження для працівників	50
ВИСНОВКИ	53
БІБЛІОГРАФІЯ	55
ДОДАТКИ	57

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Розвиток підприємництва в складних економічних обставинах, які склались в Україні, є об'єктивним процесом, зумовленим тими ринковими викликами, що проходять в нашій країні.

На сьогоднішній день підприємства України зіткнулись з великими проблемами, зокрема, невпевненості у майбутньому, у законодавчій базі, політичній ситуації в державі, з певною невизначеністю майбутніх надходжень та витрат, перспектив діяльності підприємства. В зв'язку із цим велику увагу потрібно приділити використанню фінансових ресурсів підприємства. Це має значний вплив на фінансовий стан компанії.

Мета дослідження. Метою роботи є аналіз шляхів покращення фінансового стану підприємства, удосконалення розрахунків фінансового стану підприємства та визначення економічних показників, які показують його стан для всіх зацікавлених сторін.

Завдання дослідження. Під час написання наукової роботи, ми вирішили наступні завдання:

- досліджено теоретичні аспекти фінансового стану підприємства
- здійснено аналіз динаміки фінансових показників підприємства та оцінено отримані результати;
- запропоновано шляхи удосконалення фінансового стану підприємства.
- досліджено актуальність безпеки життєдіяльності людини та психофізіологічне розвантаження для працівників на підприємстві.

Об'єкт дослідження: фінансовий стан підприємства.

Предмет дослідження: шляхи покращення фінансового стану підприємства.

Практичне значення роботи полягає в тому, що належний фінансовий аналіз підприємства дозволяє вирішувати економічні та організаційні питання, приймати стратегічні та тактичні управлінські рішення. Точна оцінка фінансового

стану також дозволяє керівникам, власникам, контрагентам і банкам підтримувати стабільність та надійність підприємства, оцінювати доцільність використання фінансових коштів і прогнозувати фінансові результати діяльності.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА

1.1 Сутність, завдання, предмет аналізу фінансового стану підприємства

Для вдалого розвитку підприємств і достатнього забезпечення інтересів його власників, менеджменту та регіону потрібно аналізувати діяльність підприємств. На сьогоднішній день аналіз діяльності підприємств має велике значення і тому необхідні підходи, та розробка нових методів які б були спрямовані на більш загальне співвідношення фактичних показників з плановими.

Економічний аналіз в умовах ринкових відносин забезпечує необхідне обґрунтування темпів виробництва та використання ресурсів з однієї сторони та прибутковості підприємства з іншої.

Важливість економічного аналізу підприємства в першу чергу полягає в тому, що за його допомогою загалом можна визначити фінансові можливості, можливості трудових і матеріальних ресурсів з найбільшою ефективністю. Для досягнення поставленої задачі потрібно провести розрахунки фінансово-господарської діяльності роботи підприємств з метою цілісної оцінки їх результатів і визначення шляхів підвищення ефективності роботи.

Своєчасна та правильна оцінка фінансового стану підприємства відіграє велике значення в першу чергу для власників підприємства, оскільки саме вони зацікавлені в потенційних можливостях збільшення прибутку свого бізнесу. Таку спроможність підприємства можна визначити на підставі об'єктивного та своєчасного аналізу фінансового стану.

Систематичний аналіз фінансового стану підприємства, його ліквідності та платоспроможності також здійснюють банки при наданні кредиту підприємству коли визначають суму кредиту, забезпечення, термін та відсоткову ставку.

Оцінка фінансового стану дає змогу охарактеризувати такі показники як:

– ефективність фінансово-господарської діяльності підприємства та використання фінансових ресурсів;

- рівень кредитоспроможності підприємства для здійснення господарської діяльності;
- рівень кредитного ризику та спроможність до збільшення активів;
- основні напрямки якісного планування, прогнозування та бюджетування;
- політику розподілу і використання прибутку підприємства.

Дані для оцінки фінансового стану містяться у формах фінансової звітності.

Оцінку фінансового стану підприємства можна поділити на такі етапи:

- визначення мети проведення оцінки фінансового стану підприємства, так як від неї буде залежати подальший вибір підходів щодо її здійснення;
- здійснення збору інформації і обирання напрямів оцінки показників, що дозволять охарактеризувати фінансовий стан підприємства;
- проведення розрахунків показників та їх порівняння з нормативними значеннями;
- встановлення основних причин змін показників та характеристика їх досягнутого рівня;
- виявлення резервів та обґрунтування заходів щодо покращення фінансового стану підприємства.

Фінансовий стан підприємства напряму залежить від таких видів діяльності підприємства як: комерційного, виробничого, фінансового та господарського. В першу чергу на фінансовий стан підприємства впливає випуск та реалізація продукції. Чим вищі показники обсягу виробництва і реалізації продукції при нижчій собівартості, тим вища прибутковість підприємства, що має позитивний вплив на його фінансовий стан.

Проблеми із випуском продукції або неякісність її, труднощі з реалізацією впливає на поступлення коштів на рахунки підприємства, в наслідок чого погіршується можливість своєчасно виконувати свої зобов'язання.

З іншого боку брак коштів може спричинити перебої у закупівлі матеріальних ресурсів, що в свою чергу призведе до збою виробництва продукції.

Діяльність підприємства в галузі фінансів в першу чергу має бути направлена на безперебійне поступлення та ефективне використання фінансових ресурсів, дотримання кредитної та розрахункової дисципліни для цього необхідна практична сторона системного аналізу фінансового стану підприємства. Виходячи із цього, фінансовий стан являється одним із важливих характеристик діяльності будь якого підприємства.

До основних завдань аналізу фінансового стану можна віднести:

- аналіз рентабельності та фінансової стійкості підприємства;
- аналіз ефективності використання майна підприємства;
- оцінка місця підприємства на фінансовому ринку;
- аналіз ефективності використання коштів підприємства.

Аналіз фінансового стану підприємства дає змогу розробити прогноз і план фінансового оздоровлення підприємств.

Банки та інвестори проводять аналіз фінансового стану підприємств, щоб зменшити свої ризики за кредитами та внесками.

Аналіз господарської діяльності підприємства можна розділити на два розділи, а саме: фінансовий та управлінський.

Поділ на фінансовий та управлінський аналіз обумовлений розподілом системи бухгалтерського обліку, яка в свою чергу розділена на фінансовий та управлінський облік, управлінський та фінансовий аналіз господарської діяльності підприємства.

До особливостей зовнішнього фінансового аналізу можна віднести:

- зовнішня звітність підприємства;
- множинність об'єктів користувачів;
- різноманітність інтересів і цілей суб'єктів аналізу;
- максимальна доступність результатів аналізу для користувачів.

Отже, компоненти зовнішнього аналізу більш формальні та менше деталізовані. Різниця між внутрішнім та зовнішнім аналізом полягає в інформаційному забезпеченні та завданнях, які вони вирішують.

До внутрішнього аналізу фінансового стану підприємства відноситься:

- аналіз капіталу підприємства;
- аналіз стабільності і фінансової стійкості підприємства;
- оцінка ділової активності підприємства;
- вивчення динаміки рентабельності та прибутку підприємства і чинників, які впливають на них;
- аналіз кредитоспроможності підприємства;
- оцінка використання майна.

Види фінансового аналізу підприємства наведені на рисунку 1.1.

Рисунок 1.1 – Види фінансового аналізу підприємства*

*власна розробка автора

При аналізі фінансового стану підприємства застосовують наступні прийоми:

- горизонтальний аналіз - порівняння звітної періоду з попереднім;
- вертикальний аналіз - визначення структури фінансових показників та факторів які впливають на них;
- аналіз тренду – співставлення кожного показника звітної періоду з

- кількома попередніми періодами та встановлення тренду, враховуючи певні особливості кожного окремого періоду;
- порівняльний аналіз окремих показників між філіями підприємства, фірмами конкурентами, а також середніми показниками у відповідній галузі;
 - факторний аналіз – встановлення факторів, які впливають на певні показники.

1.2 Оцінка фінансового стану підприємства

Стійкість фінансового стану підприємства формується в процесі здійснення його господарської діяльності. Оцінку фінансового стану потрібно здійснювати за допомогою системи показників, це дасть змогу всебічно і детально охарактеризувати стан підприємства.

Фінансовий стан визначається на конкретну дату і характеризує конкурентоздатність, фінансовий потенціал підприємства, а також оцінює економічну стійкість підприємства.

Результат діяльності будь-якого підприємства можна оцінити як за допомогою абсолютних та відносних показників.

Економічний ефект показує результат виробничого процесу підприємства та запровадження новітніх технологій. Ефект проявляється в зниженні собівартості продукції та зростанні прибутку, збільшенні обсягів реалізації продукції підприємством. При здійсненні економічних розрахунків завжди потрібно враховувати темпи інфляції.

Економічна ефективність - це співставлення доходів і витрат. При визначенні рентабельності порівнюється одержаний результат з витратами та ресурсами які використані у виробництві.

Види показників прибутку підприємства наведені на рисунку 1.2.

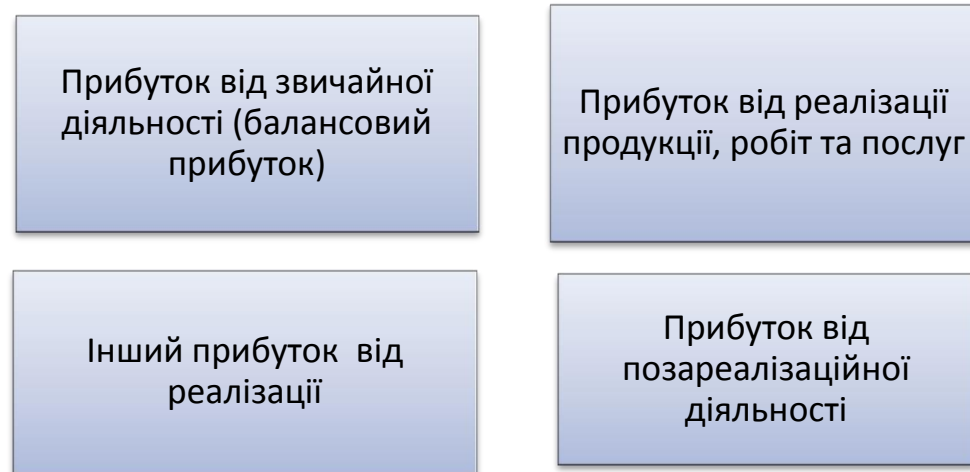

Рисунок 1.2 – Показники прибутку підприємства

Здебільшого розраховують такі показники прибутку: валовий прибуток, чистий прибуток та операційний прибуток. Існує багато визначень рентабельності, зокрема рентабельність розраховується як відносний показник прибутковості, що визначає ефективність діяльності підприємства. Рентабельність визначається як відношення різних показників прибутку до вкладеного капіталу, використаних ресурсів, обсягу продажу, понесених виробничих витрат, тощо.

Виходячи з цього, збільшення показників рентабельності в динаміці розглядається як позитивна тенденція. Коефіцієнти рентабельності поділяють на такі групи: рентабельність капіталу та рентабельність продаж.

В практиці використовуються дві основні групи показників рентабельності:

- показники поточних витрат;
- показники виробничого капіталу.

До показників рентабельності першої групи відноситься систему коефіцієнтів:

1. Коефіцієнт валового прибутку, формула (1.1):

$$K1 = \frac{V_{п}}{Ч_{оп}} = 1 - \frac{V_{пр}}{Ч_{оп}} \quad (1.1)$$

де $V_{п}$ – сума прибутку;

$V_{пр}$ – загальний обсяг реалізованої продукції;

$Ч_{оп}$ – чистий обсяг реалізованої продукції.

2. Коефіцієнт рівня прибутку від основної діяльності, формула (1.2):

$$K2 = \frac{\text{Под}}{\text{Чоп}} \quad (1.2)$$

де, Под - сума прибутку від основної діяльності.

3. Коефіцієнт прибутку від діяльності підприємства, формула (1.3):

$$K3 = \frac{\text{П}}{\text{Чоп}} \quad (1.3)$$

де П - сума прибутку за довгостроковими зобов'язаннями.

4. Коефіцієнт чистого прибутку, формула (1.4):

$$K4 = \frac{\text{Чп}}{\text{Чоп}} \quad (1.4)$$

де Чп - сума чистого прибутку за мінусом відсотків за зобов'язаннями.

5. Коефіцієнт критичної рентабельності, формула (1.5):

$$K5 = \frac{\text{Чоп} - \text{Зв}}{\text{Чоп}} \quad (1.5)$$

де Зв - змінні витрати.

Вище вказані показники відповідають і міжнародній практиці, де вся підприємницька діяльність компаній, підприємств, фірм та корпорацій поділяється на три види, а саме: фінансову, інвестиційну та операційну.

Також доцільно розраховувати ще такі коефіцієнти:

1. Коефіцієнт віддачі виробничих активів, формула (1.6):

$$K6 = \frac{\text{Чп}}{\text{Ва}} \quad (1.6)$$

де Чп - чистий прибуток після виплати відсотків та податків;

Ва - середня величина усіх виробничих активів підприємства.

Цей показник характеризує величину доходності всього потенціалу підприємства. Іншими словами його можна назвати показником уміння використання капіталу керівництвом підприємства.

Для детальнішої оцінки даного показника можна використовувати різні його модифікації: в чисельнику формули можуть використовуватись різні показники прибутку: операційного, валового до і після відрахування податків і т.д..

2. Коефіцієнт віддачі від інвестиційного капіталу (K7), формула (1.7):

$$K7 = \frac{\Pi}{Ca} \quad (1.7)$$

де Π - прибуток до виплат за зобов'язаннями;

Ca - середня сума всіх активів підприємства.

При розрахунку показників рентабельності можна оцінити можливість підприємства забезпечити необхідні потреби відтворення, та здійснювати капіталовкладення за рахунок власних джерел фінансування.

Основною метою фінансового аналізу є отримання основних, найбільш інформативних показників, що дають точну і об'єктивну оцінку фінансового стану підприємства.

До видів фінансового аналізу відносяться:

- експрес-аналіз, здійснюється на основі даних бухгалтерської звітності підприємства протягом одного, два дні;

- комплексний фінансовий аналіз підприємства проводиться на основі даних аналітичного обліку, бухгалтерської звітності з розшифровкою статей, для комплексної оцінки фінансового положення підприємства. Здійснюється протягом трьох, чотирьох тижнів;

- фінансовий аналіз для одержання комплексної оцінки всіх її елементів діяльності;

- орієнтований фінансовий аналіз, призначений для вирішення першочергової фінансової проблеми підприємства, наприклад оптимізації дебіторської заборгованості на базі бухгалтерської звітності;

- постійний аналіз для ефективного управління фінансовими ресурсами підприємства у визначені терміни.

Також фінансовий аналіз можна поділити на такі форми:

- ретроспективний аналіз (покликаний проаналізувати сформовані тенденції та проблеми фінансового стану підприємства;
- аналіз план-факту (необхідно оцінити і виявити причини відхилень звітних показників від планових);
- перспективний аналіз (потрібний для експертизи фінансового плану підприємства).

В практиці читання фінансової звітності поділяють на такі аналізи:

- вертикальний аналіз;
- горизонтальний аналіз;
- трендовий аналіз;
- порівняльний аналіз;
- метод фінансових коефіцієнтів;
- факторний аналіз.

При проведенні вертикального аналізу визначається структуру фінансових показників та виявляється вплив кожної позиції звітності на результат у цілому. При горизонтальному аналізі порівнюється кожний показник звітного періоду із попереднім.

Відповідно при трендовому аналізі порівнюється кожний показник звітності з рядом попередніх періодів та визначення динаміки, тобто, основної тенденції тренду, тут не враховуються випадкові чинники і індивідуальні особливості окремих періодів. За допомогою тренду прогнозуються показники на майбутнє.

Порівняльний аналіз дає змогу співставлення окремих внутрішньогосподарських показників підприємства, дочірніх фірм, підрозділів тощо.

Метод фінансових коефіцієнтів дає змогу визначити взаємозв'язки між даними різних показників.

Факторний аналіз дає змогу встановити вплив окремих факторів та причин на підсумковий показник.

Оцінка фінансового стану відіграє першочергове значення для всіх користувачів, як зовнішніх, так і внутрішніх, а саме: керівників підприємства, партнерів, інвесторів та кредиторів.

Для внутрішніх користувачів, до яких в першу чергу відносяться менеджери підприємства для оцінки діяльності підприємства та підготовки рішень щодо коригування фінансової політики підприємства.

Для зовнішніх користувачів – кредиторів, партнерів та інвесторів інформація про підприємство необхідна для прийняття рішень щодо реалізації конкретних планів щодо цього підприємства (кредитування, придбання, інвестування, укладання тривалих договорів).

Між зовнішнім та внутрішнім фінансовим аналізом існують певні відмінності.

При проведенні зовнішнього фінансового аналізу використовуються стандартні, типові методики і дані беруться із відкритої фінансової інформації підприємства. Як правило, для цього використовується обмежена кількість основних показників. При виконанні аналізу основна увага приділяється на порівняльні методи.

При здійсненні фінансового аналізу використовуються, крім даних стандартних бухгалтерських звітів, дані внутрішнього управлінського обліку. У процесі аналізу найбільшу увагу приділяється на розуміння причин змін, що відбуваються у фінансовому стані підприємства і здійснюється пошук рішень, спрямованих на його покращення. При цьому абсолютно не важливо, як досягається поставлена мета, шляхом використання оригінальних чи стандартних методик.

На відміну від зовнішнього, внутрішній аналіз проводиться не в цілому по підприємству, а в розрізі окремих підрозділів, напрямків діяльності підприємства та видів продукції.

У таблиці 1.1 наведено порівняння двох підходів до фінансового аналізу, а саме зовнішній та внутрішній фінансовий аналіз підприємства.

Таблиця 1.1 – Відмінності між зовнішнім і внутрішнім фінансовим аналізом підприємства

Параметри порівняння	Зовнішній аналіз	Внутрішній аналіз
Мета	Оцінка фінансового стану (проблема вибору)	Поліпшення фінансового стану
Вихідні дані	Відкрита (стандартна) бухгалтерська звітність	Будь-яка інформація, необхідна для вирішення поставленого завдання
Методика	Стандартна	Будь-яка, вирішення завдання
Акцент	Порівняння з іншими підприємствами	Виявлення причинно-наслідкових зв'язків
Об'єкт дослідження	Підприємство в цілому	Підприємство, його структурні підрозділи, напрямки діяльності види продукції

Зовнішній та внутрішній фінансовий аналіз є ефективним підходом до оцінки фінансового стану підприємства.

Основні характеристики зовнішнього фінансового аналізу включають аналіз фінансової звітності, яку підприємство публікує для зовнішніх користувачів, такий як звіт про прибутки та збитки, баланс, звіт про грошові потоки. Основними завданнями зовнішнього фінансового аналізу є визначення фінансового стану підприємства, його платоспроможності та рентабельності, а також виявлення ризиків та можливостей для інвесторів та кредиторів.

З іншого боку, внутрішній фінансовий аналіз передбачає розподіл оцінки фінансового стану підприємства з точки зору внутрішніх користувачів, таких як менеджмент, власники підприємства тощо. Основні характеристики внутрішнього фінансового аналізу включають детальний аналіз фінансових даних, які не використовуються для зовнішніх користувачів, а також використання внутрішніх фінансових метрик та показників, щоб оцінити ефективність діяльності підприємства та можливості для подальшого розвитку.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПОП «ТЕРНОПІЛЬСЬКЕ»

2.1 Загальна характеристика виробничого-господарської діяльності підприємства

Приватно-орендне підприємство «Тернопільське» займається вирощуванням зернових культур, соняшника, ріпаку, кукурудзи, сої, картоплі, цукрового буряка тощо. Юридична адреса підприємства: Тернопільська область, Тернопільський район, село Дворіччя. Підприємство зареєстроване у 2001 році.

Директором ПОП «Тернопільське» є – Когут Ігор Романович. Головний бухгалтер – Духно Ольга Миколаївна. Розмір статутного капіталу складає 200 млн.грн.

Дане підприємство орендує 1043 земельних ділянок. Землекористування підприємства знаходиться в зоні лісостепу, тут найпоширенішими є опідзолені ґрунти, з помірно-континентальним кліматом та не дуже спекотним літом, м'якою зимою і достатньою кількістю опадів. Середня кількість опадів становить 620 мм. Особливо дощовими є три літні. Середньорічна температура становить +7°C. Середня температура січня сягає -5,5°C, а липня — +16°C. В літі середньодобова температуру +25°C. В цілому ґрунти характеризуються досить високою природною родючістю.

Орендовані земельні ділянки у вирощуванні сільськогосподарської продукції виступають в якості головного засобу виробництва. Земля є основою виробничої діяльності підприємства.

Виробництво в розрізі видів сільськогосподарської продукції підприємства наведені в таблиці 2.1.

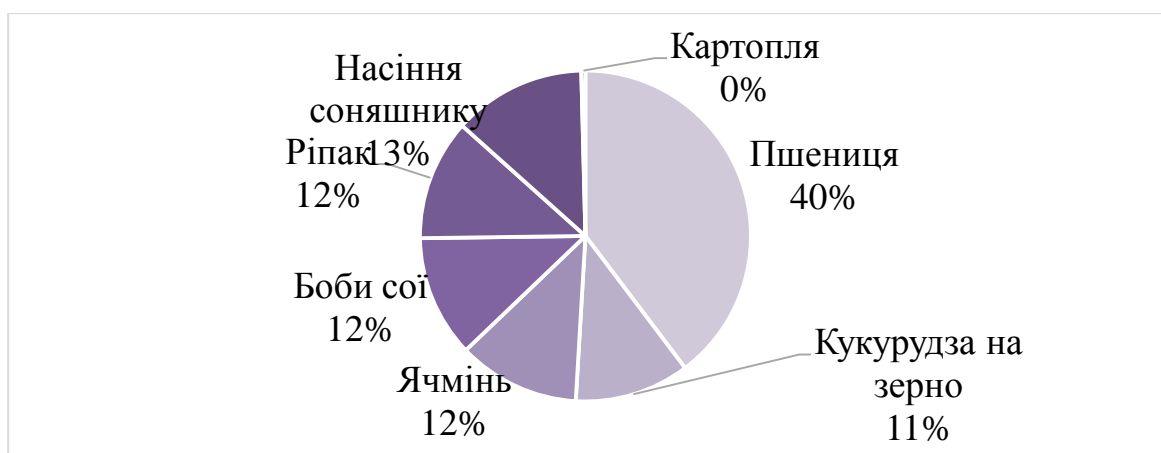
Як бачимо в таблиці 2.1 підприємство спеціалізується на вирощуванні зернобобових та зернових культур, цукрового буряка та картоплі. Так, в 2021 році

Таблиця 2.1 – Виробництво сільськогосподарської продукції ПОП «Тернопільське»

Види продукції	Роки				Відхилення	
	2021		2022		Абсолютне	Відносне, %
	Виробництво	Питома вага	Виробництво	Питома вага		
	тис.грн.	%	тис.грн.	%		
Пшениця	12007,5	22,6	19838,9	39,7	7831,4	65,2
Кукурудза на зерно	12122,0	22,9	5610,9	11,2	-6511,0	-53,7
Ячмінь	4357,0	8,2	5962,6	11,9	1605,6	36,9
Боби сої	5104,0	9,6	5955,6	11,9	851,6	16,7
Ріпак	6290,0	11,9	5909,7	11,8	-380,3	-6,0
Насіння соняшнику	10682,0	20,1	6486,0	13,0	-4196,0	-39,3
Картопля	415,6	0,8	201,1	0,4	-214,5	-51,6
Цукровий буряк	2042,0	3,9	0	0,0	-2042,0	-100,0
Всього	53020,1	100	49964,8	100	-3055,0	-5,8

найбільша питома вага у виробництві продукції припадає на кукурудзу (22,9%) та пшеницю (22,6%). В 2022 році значна частка виробництва припадає на вирощування пшениці - 39,7% та насіння соняшнику -13%.

Структуру виробництва сільськогосподарської продукції підприємства в 2022 році наведено на рисунку 2.1.

Рисунк 2.1 – Структура виробництва сільськогосподарської продукції ПОП «Тернопільське» в 2022 році

Динаміка виробленої основної продукції підприємством в натуральному виразі у розрізі сільськогосподарських культур наведена на рисунку 2.2.

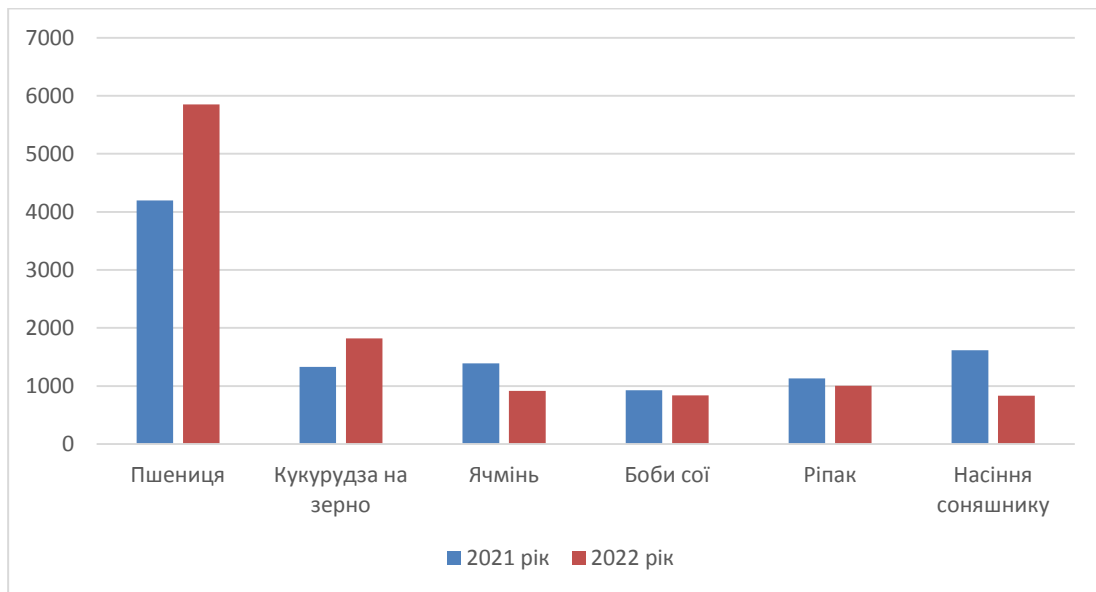

Рисунок 2.2 – Динаміка виробленої продукції ПОП «Тернопільське», тон

На підприємстві присутня тільки галузь рослинництва та відсутня галузь тваринництва, що є не дуже раціонально.

Спеціалізація підприємства характеризується переважним розвитком вирощування тих сільськогосподарських культур, які забезпечують найбільший прибуток.

Основні показники фінансово-господарської діяльності та їх динаміка ПОП «Тернопільське» наведені в таблиці 2.2.

Таблиця 2.2 – Показники діяльності ПОП «Тернопільське»

Показники	Роки			Відхилення			
	2020	2021	2022	Абсолютне		Відносне, %	
				2021/ 2020	2022/ 2021	2021/ 2020	2022/ 2021
Дохід від реалізації продукції, тис.грн.	91 569	119 488	73 182	27919	-46306	30,5	-38,8
Собівартість реалізованої продукції, тис.грн.	40 449	45 936	44 241	5487	-1695	13,6	-3,7

Продовження таблиці 2.2

Валовий прибуток, тис.грн.	51 120	73 552	28 941	22432	-44611	43,9	-60,7
Чистий прибуток, тис.грн.	21 970	18 054	12 448	-3 916	-5606	-17,8	-31,1
Середньорічна вартість основних фондів, тис.грн.	41 572	42 345	43 200	773	855	1,9	2,0
Чисельність працівників, чол.	11	12	11	1	-1	9,1	-8,3
Дебіторська заборгованість, тис.грн.	35 757	43 126	25 017	7369	-18109	20,6	-42,0
Кредиторська заборгованість, тис.грн.	23 281	23 812	24 903	531	1091	2,3	4,6
Адміністративні витрати, тис.грн.	2 820	3 546	979	726	-2567	25,7	-72,4
Інші операційні витрати, тис.грн.	2 428	2 434	8	6	-2426	0,2	-99,7

Як видно з таблиці 2.2, дохід від реалізації продукції у 2021 році збільшився на 30,5% ніж у 2020 році, а у 2022 році цей показник скоротився на 38,8% проти 2021 року та на 20,1% менше, ніж у 2020 році. Собівартість реалізованої продукції у 2021 році на 13,6% вище, проти 2020 року. У 2022 році собівартість реалізованої продукції зменшилася до 44241 тис. грн., що на 3,7% менше, ніж у 2021 році та на 8,9% менше, ніж у 2020 році. Валовий прибуток підприємства у 2020 році становив 51120 тис. грн. у 2021 році збільшився до 73552 тис. грн., що на 43,9% більше, ніж у 2020 році. У 2022 році валовий прибуток скоротився до 28 941 тис. грн., що на 60,7% менше, ніж у 2021 році та на 43,9% менше, ніж у 2020 році. Чистий прибуток у 2021 році зменшився на 17,8% проти 2020 році. Така тенденція зберіглася і в 2022 році. Чистий прибуток у 2022 році зменшився на 31,1% до попереднього 2021 року та на 43,4% до 2020 року.

У загальному, можна сказати, що дохід від реалізації продукції збільшився у 2021 році, але значно скоротився у 2022 році. Собівартість реалізованої продукції збільшилась у 2021 році та зменшилася у 2022 році. Валовий прибуток

збільшився у 2021 році, але значно скоротився у 2022 році. Чистий прибуток зменшився у 2021 та 2022 роках порівняно з 2020 роком. Відносне зменшення валового та чистого прибутку у 2022 році з 2021 роком є значним, що може вказувати на певні проблеми у фінансовій діяльності підприємства.

Щодо показників дебіторської та кредиторської заборгованості підприємства за 3 роки, можна зробити висновок що дебіторська заборгованість зростає з 35757 тис. грн. у 2020 році до 43126 тис. грн. у 2021 році, але значно скоротилася до 25017 тис. грн. у 2022 році. Така динаміка може свідчити про те, що підприємство в 2020-2021 роках продавало більше продукції в кредит, що призвело до зростання дебіторської заборгованості, але в 2022 році підприємство зосередилася на борговому портфелі та знизилася дебіторська заборгованість.

Кредиторська заборгованість підприємства зростає з 23281 тис. грн. у 2020 році до 23812 тис. грн. у 2021 році, але збільшилася до 24903 тис. грн. у 2022 році. Це вказує про те, що підприємство в 2021 році збільшило свою заборгованість перед кредиторами, але в 2022 році ситуація знову змінилася, що може бути пов'язано зі змінами в економічному середовищі або змінами відносин з кредиторами.

Загалом, збільшення дебіторської та кредиторської заборгованості може вказувати на проблеми з ліквідністю підприємства. Проте, важливо також розрахувати відношення дебіторської та кредиторської заборгованості до оборотних активів підприємства.

Згідно таблиці 2.2 дохід від реалізації продукції у 2022 році склав 73182 тис. грн., то показник коефіцієнта дебіторської заборгованості до оборотних активів становить 34,2%, що свідчить про певну проблему з ліквідністю підприємства, оскільки більше третини оборотних активів перебувають у заборгованості. Коефіцієнти кредиторської заборгованості до оборотних активів у цьому випадку становлять 25,2%, що також не є оптимальним рівнем.

Аналіз основних показників балансу підприємства наведено в таблиці 2.3.

Таблиця 2.3 – Аналіз балансу ПОП «Тернопільське» (тис.грн.)

Показники	Роки		Відхилення	
	2021	2022	Абсолютне	Відносне, %
Актив				
Необоротні активи	42618	43782	1164	2,7
Оборотні активи	113178	162134	48956	43,3
—запаси	25724	28430	2706	10,5
—дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	11050	15141	4091	37,0
—дебіторська заборгованість за розрахунками	32076	9876	-22200	-69,2
— гроші та їх еквіваленти	21	16	-5	-23,8
Баланс	155796	205916	50120	32,2
Пасив				
Власний капітал	131 984,0	181 013,0	49 029,0	37,1
Довгострокові зобов'язання і забезпечення	0,0	0,0	0,0	-
Поточні зобов'язання: у тому числі:	23 812,0	24 903,0	1 091,0	4,6
— короткострокові кредити банку	0,0	0,0	0,0	-
— кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	8 095,0	4 624,0	-3 471,0	-42,9
— поточні зобов'язання за розрахунками і інші	15 717,0	20 279,0	4 562,0	29,0
Баланс	155 796,0	205 916,0	50 120,0	32,2

Як бачимо з таблиці 2.3 загалом, вартість активів підприємства збільшилась з 155796,0 тис.грн. у 2021 році до 205 916,0 тис.грн. у 2022 році. Показник оборотних активів збільшилися на 43,3%, в той час як значення необоротних активів зменшилися на 2,7%.

Аналізуючи показники активу балансу підприємства можна зробити наступні висновки:

- необоротні активи складають 20.6% (2021 році) та 21.1% (2022 році) від загальної вартості активів підприємства. Це означає, що підприємство має більше інвестицій у довгострокові активи;
- оборотні активи складають 79.4% (2021 році) та 78.9% (2022 році) від

- загальної вартості активів підприємства;
- запаси збільшилися на 10,5% у порівнянні з 2021 роком. Це може бути показником того, що підприємство збільшує запаси на майбутнє з метою реалізації за вищою ціною;
 - дебіторська заборгованість за товари збільшилася на 37%, тоді як дебіторська заборгованість за розрахунками зменшилася на 69% у порівнянні з 2021 роком;
 - гроші та їх еквіваленти у 2022 році майже не змінилися порівняно з 2021 роком.

Закономірно що загальна вартість пасиву підприємства також змінилась. Значення власного капіталу збільшилися на 37.1%, в той час як значення поточних зобов'язань збільшилися на 4.6%, а кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги зменшилася на 42.9%.

Показники пасиву детальніше:

- власний капітал становив 84.7% (2021 році) та 87.8% (2022 році) від загальної вартості пасиву підприємства. Це означає, що підприємство має високу капіталізацію та має достатньо ресурсів для фінансування своєї діяльності;
- поточні зобов'язання становили 15.3% (2021 році) та 12.1% (2022 році) від загальної вартості пасиву підприємства;
- кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги зменшилася на 42,9% у порівнянні з 2021 роком. Підприємство використовує ефективніше свої ресурси та контролює свої зобов'язання перед кредиторами;
- поточні зобов'язання за розрахунками і інші збільшилися на 29% у порівнянні з 2021 роком.

Динаміка показників діяльності підприємства за останні три роки наведена в таблиці 2.4.

З таблиці 2.4 бачимо що валова продукція зросла на 5,0 % у 2021 році порівняно з роком 2020 року, але зменшилася на 10,3 % у 2022 році порівняно з 2021 роком. Цей показник в розрахунку на 100 га сільськогосподарських угідь

Таблиця 2.4 - Динаміка показників діяльності ПОП «Тернопільське»

(тис. грн.)

Показники	Роки			Відхилення			
	2020	2021	2022	Абсолютне		Відносне, %	
				2021/ 2020	2022/ 2021	2021/ 2020	2022/ 2021
Валова продукція	53060,8	55694,7	49964,8	2633,9	-5729,9	5,0	-10,3
на 100 га с.г угідь, тис. грн.	3437	3607	3236	170,59	-371,1	5,0	-10,3
на 1 середньорічного р-ка тис. грн.	4824	4641	4542	-182,49	-99,0	-3,8	-2,1
Валовий прибуток (збиток)	51120	73552	28941	22432	-44611,0	43,9	-60,7
на 100 га угідь, тис. грн.	3311	4764	1874	1452,8	-2889,3	43,9	-60,7
на 1 середньорічного р-ка тис. грн.	4647	6129	2631	1482,1	-3498,3	31,9	-57,1
Чистий прибуток (збиток)	21970	18054	12448	-3916	-5606,0	-17,8	-31,1
на 100 га с.г угідь, тис. грн.	1423	1169	806	-253,63	-363,1	-17,8	-31,1
на 1 середньорічного р-ка тис. грн.	1997	1505	1132	-492,77	-372,9	-24,7	-24,8

також збільшився у 2021 році порівняно з 2020 роком, але зменшилася у 2022 році порівняно з 2021 роком. Валова продукція на 1 середньорічного робітника знизилася на 3,8 % у 2021 році порівняно з 2020 роком, а потім знизилася ще на 2,1 % у 2022 році порівняно з 2021 роком. Валовий прибуток збільшився на 43,9 % у 2021 році порівняно з 2020 роком, але знизився на 60,7 % у 2022 році порівняно з 2021 роком. Валовий прибуток на 100 га сільськогосподарських угідь також збільшився у 2021 році, але знизився у 2022 році порівняно з 2021 роком. Відповідно і зменшився чистий прибуток як у 2021 році так і 2022 році.

Отже, можна зробити висновок, що 2021 рік був успішним для підприємства, збільшилася обсяг валової продукції та валового прибутку що свідчить про ефективність діяльності. Проте, у 2022 році підприємство зменшило випуск валової продукції, також зменшився валовий прибуток.

Аналіз операційних витрат підприємства наведено в таблиці 2.5.

Таблиця 2.5 – Елементи операційних витрат ПОП «Тернопільське», тис грн.

Показники	Роки		Відхилення	
	2021	2022	Абсолютне	Відносне, %
Матеріальні затрати	57553	42585	-14968	-26,0
Витрати на оплату праці	1946	1293	-653	-33,6
Відрахування на соціальні заходи	421	284	-137	-32,5
Амортизація	7880	8836	956	12,1
Інші операційні витрати	30482	11814	-18668	-61,2
Разом	98282	64812	-33470	-34,1

Згідно таблиці 2.5 показник матеріальних витрат зменшився у 2022 році на 26 % порівняно із попереднім роком. Це зумовлено зниженням обсягів виробництва продукції. Витрати на оплату праці також зменшилися на 34 %. Відповідно і відрахування на соціальні заходи також зменшилися на 33 %. Це пов'язано із зменшенням фонду оплати праці. Показник амортизації збільшився з на 12 %. Це зумовлено збільшенням вартості основних засобів.

Структура операційних витрати підприємства за 2022 рік зображена на рисунку 2.3.

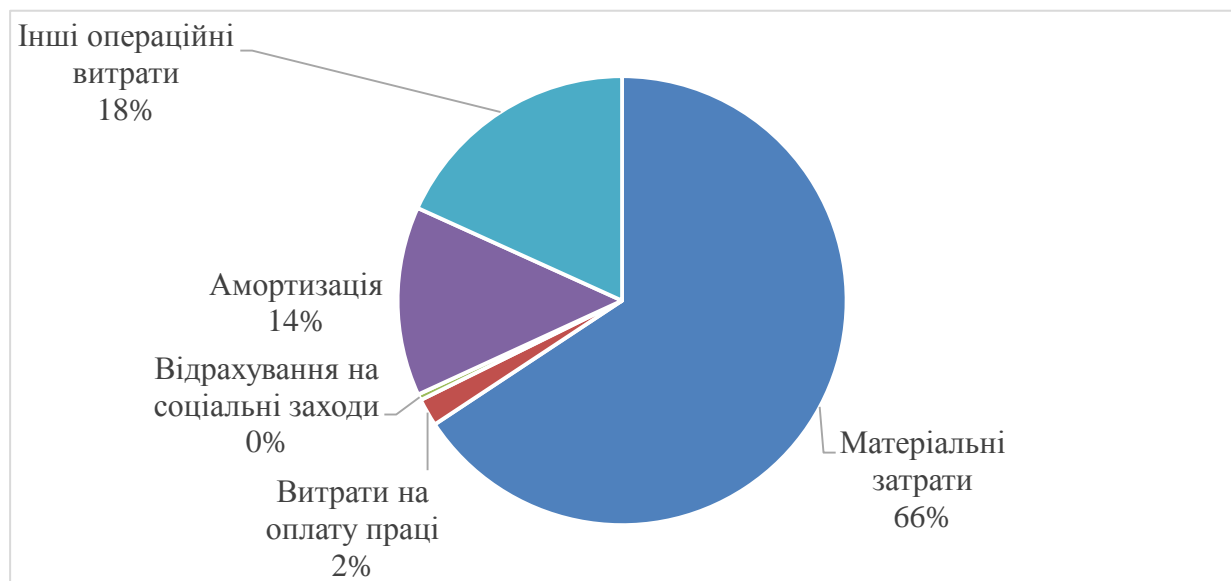

Рисунок 2.3 – Структура операційних витрат ПОП «Тернопільське» за 2022 рік

Отже, з рисунка 2.3. можна зробити висновок, що найбільша частка в структурі операційних витрат підприємства припадає на матеріальні затрати 66%, інші операційні витрати 18% та амортизаційні відрахування 14%.

2.2 Аналіз показників фінансового стану підприємства

Фінансовий стан підприємства є ключовим показником його успішності та стійкості на ринку. Для забезпечення ефективної фінансової діяльності необхідно регулярно оцінювати та аналізувати фінансовий стан підприємства.

Оцінка фінансового стану підприємства вимагає використання різних методів та методик аналізу. Наприклад, методика горизонтального та вертикального аналізу фінансових звітів дозволяє порівнювати фінансові результати підприємства в динаміці та робити висновки про їх стабільність та динаміку.

Для більш глибокого аналізу фінансового стану підприємства необхідно використовувати додаткові методики, наприклад, методику ABC-аналізу, яка дозволяє виділити найбільш значущі елементи в структурі витрат, та застосувати можливості зниження витрат на менш значущі елементи.

Оцінка показника фінансового стану підприємства не тільки дозволяє виявляти проблемні місця та здійснити заходи для їх вирішення, але і дає можливість прогнозувати фінансові результати у майбутньому та планувати стратегію розвитку підприємства на основі реальних даних.

Усебічний та систематичний аналіз фінансового стану підприємства є елементом управління фінансовими ресурсами та дозволяє забезпечити ефективну та стійку роботу підприємства. Також, аналіз фінансового стану дозволяє застосувати ефективність використання фінансових ресурсів, оцінити фінансовий ризик та забезпечити вчасне рішення щодо оптимізації фінансової діяльності підприємства.

Для більш точного аналізу фінансового стану підприємства можна використовувати різні прийоми та методики, які базуються на використанні фінансових показників. Наприклад, аналіз динаміки різних фінансових показників

за кілька періодів може дати можливість визначити тенденції та спрогнозувати можливості змін у майбутньому.

Також відбувається порівняння фінансових показників зі стандартами та нормами відповідної галузі, що дозволяє встановити рівень конкурентоспроможності підприємства. Усебічний аналіз фінансового стану підприємства дозволяє забезпечити ефективне функціонування його в умовах постійної зміни ринкових умов та конкурентної боротьби.

Для того щоб висвітлити різні сторони господарської діяльності підприємства використовують коефіцієнтний метод, який передбачає розрахунок системи коефіцієнтів. На рисунку 2.4 наведена система напрямків та коефіцієнтів які використаємо для оцінки фінансового стану підприємства коефіцієнтним методом.

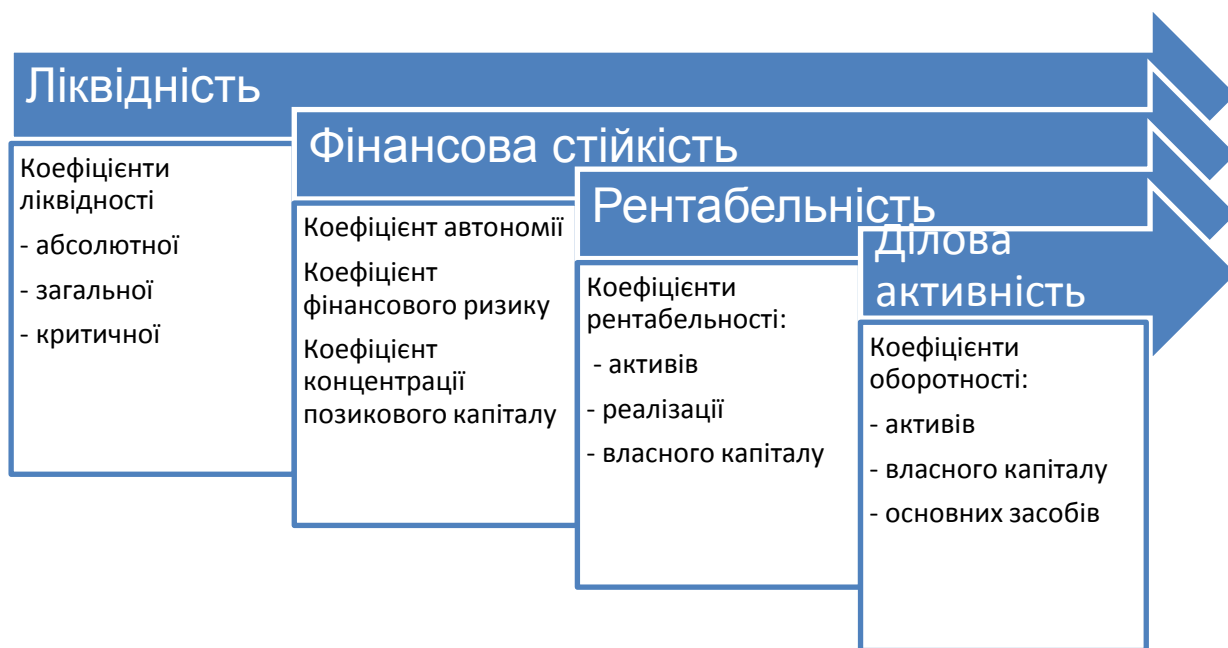

Рисунок 2.4 – Коефіцієнти оцінки фінансового стану підприємства*

*розробка автора

Дальше розрахуємо коефіцієнти економічної діяльності підприємства, а саме:

Фондовіддача:

$$\Phi_{\text{в}} = \text{доходи від реалізації продукції} / \text{вартість основних фондів} \quad (2.1)$$

Фондомісткість:

$$\Phi_{\text{м}} = \text{загальна вартість основних фондів} / \text{сума доходів від реалізації продукції} \quad (2.2)$$

Фондоозброєність:

$$\Phi_{\text{о}} = \text{загальна вартість основних фондів} / \text{середньооблікова чисельність виробничого персоналу} \quad (2.3)$$

Коефіцієнта загальної ліквідності:

$$\text{Кзл} = \text{Оборотні активи} / \text{Поточні зобов'язання} \quad (2.4)$$

Коефіцієнт поточної ліквідності (коефіцієнт швидкої ліквідності):

$$\text{Кпл} = (\text{Оборотні активи} - \text{запаси}) / \text{поточні зобов'язання} \quad (2.5)$$

Чистий оборотний капітал розраховуємо:

$$\text{Чок} = \text{поточні активи} - \text{поточні пасиви} \quad (2.6)$$

Коефіцієнт оборотності матеріальних запасів:

$$\text{Комз} = \text{виручка від реалізації продукції} / \text{середньорічна вартість запасів} \quad (2.7)$$

Коефіцієнт рентабельності активів (економічна рентабельність):

$$\text{Кра} = \text{Прибуток від звичайної діяльності до оподаткування} / \text{Валюта балансу} \quad (2.8)$$

Коефіцієнт рентабельності власного капіталу (фінансова рентабельність):

$$\text{Крвк} = \text{Чистий прибуток} / \text{Власний капітал} \quad (2.9)$$

Коефіцієнт рентабельності діяльності:

$$\text{Крд} = \text{Чистого прибуток} / \text{чистої виручки від реалізації продукції (робіт, послуг)} \quad (2.10)$$

Всі отримані розрахунки представимо у наступних таблицях. Динаміка показників майнового стану підприємства наведена в таблиці 2.6.

Таблиця 2.6 – Динаміка показників майнового стану ПОП «Тернопільське»

№ п/п	Показники	Роки			Відхилення	
		2020	2021	2022	2021/2020	2022/2021
1	Фондомісткість	0,71	0,54	0,91	-0,17	0,37
2	Фондоозброєність	8324,5	9957,3	6652,9	1632,9	-3304,4
3	Коефіцієнт зносу основних засобів	0,37	0,31	0,38	-0,07	0,08
4	Фондовіддача	1,41	1,86	1,1	0,45	-0,75
5	Рентабельність основних засобів	8,43	7,01	4,69	-1,42	-2,32
6	Абсолютна сума прибутку на одну гривню основних засобів	0,33	0,29	0,17	-0,03	-0,12

На підставі розрахованих показників майнового стану підприємства можна зробити наступні висновки:

- фондомісткість підприємства зросла у 2022 році. Це свідчить про зміну стратегії інвестування підприємства в цей період;
- фондоозброєність збільшилася у 2021 році, але зменшилась у 2022 році. Це свідчить про збільшення або зменшення кількості інвестицій в основні засоби в ці періоди;
- коефіцієнт зносу основних засобів зменшився у 2021 році, але зріс у 2022 році. Це свідчить про зниження ефективності використання основних засобів;
- фондовіддача підприємства зросла у 2021 році, але зменшилась у 2022 році. Це свідчить про збільшення вартості продукції;
- рентабельність основних засобів зменшилася в усіх роках, що вказує на зниження ефективності використання основних засобів;
- абсолютна сума доходу на одну гривню основних засобів також зменшувалася у всіх роках, що також свідчить про зниження ефективності

використання основних засобів.

Загалом, можна зробити висновок, що підприємство має певні проблеми з ефективністю використання основних засобів. Динаміка показників ліквідності підприємства відображена в таблиці 2.7.

Таблиця 2.7 – Динаміка показників ліквідності ПОП «Тернопільське»

№ п.п	Показники	Роки			Відхилення	
		2020	2021	2022	2021/2020	2022/2021
1	Коефіцієнт покриття	5,57	4,75	6,51	-0,82	1,76
2	Коефіцієнт швидкої ліквідності	-0,18	1,81	1,01	1,99	-0,81
3	Чистий оборотний капітал, тис. грн.	106400	89366	137231	-17034	47865

Коефіцієнт покриття це важливий показник платоспроможності і він зменшився у 2021 році, але знову зріс у 2022 році. Це вказує на те, що в підприємстві були певні проблеми у 2021 році, але її фінансовий стан покращився у 2022 році.

Коефіцієнт швидкої ліквідності вказує на те, що підприємство може швидко втратити свої активи та кошти виконуючи свої зобов'язання перед кредиторами. Значення коефіцієнту було досить негативним у 2020 році, що може вказувати на проблеми з оплатою платежів. Однак у 2021 році він значно покращився, але у 2022 році відбулася певна зміна у гіршу сторону.

Чистий оборотний капітал вказує на те, скільки коштів підприємство може витратити на збільшення своїх оборотних активів. Значення цього показника значно зросло у 2022 році, що вказує на підвищення ділової активності підприємства.

Отже, на основі розрахованих показників ліквідності можна зробити висновок, що підприємство зазнала певних труднощів у 2021 році, але його фінансовий стан дещо покращився у 2022 році. Динаміка показників платоспроможності підприємства наведена в таблиці 2.8.

Таблиця 2.8 – Динаміка показників платоспроможності ПОП «Тернопільське»

№ п.п	Показники	Роки			Відхилення	
		2020	2021	2022	2021/2020	2022/2021
1	Коефіцієнт платоспроможності	0,87	0,85	0,88	-0,02	0,03
2	Коефіцієнт фінансування	0,15	0,18	0,14	0,03	-0,04
3	Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними запасами	0,82	0,79	0,85	-0,03	0,06
4	Коефіцієнт маневреності робочого капіталу	0,71	0,68	0,76	-0,03	0,08
5	Коефіцієнт маневреності власних засобів	0,71	0,68	0,76	-0,03	0,08

Згідно таблиці 2.8 коефіцієнт платоспроможності у 2020 році становив 0,87, що є непоганим показником. Однак у 2021 році цей показник знизився до 0,85, але у 2022 році знову збільшився до 0,88, що свідчить про певну стабільність фінансового стану підприємства. Він вказує на здатність підприємства виконувати свої фінансові зобов'язання вчасно. Коефіцієнт фінансування з 2020 по 2022 роки змінився від 0,14 до 0,18. Коефіцієнт забезпечення власними оборотними запасами знизилося з 0,82 у 2020 році до 0,79 у 2021 році, але у 2022 році знову збільшилося до 0,85. Цей показник вказує на наявність засобів у підприємства для забезпечення своєї діяльності. Динаміка показників ділової активності підприємства наведена в таблиці 2.9.

Таблиця 2.9 – Динаміка показників ділової активності ПОП «Тернопільське»

№ п.п	Показники	Роки			Відхилення	
		2020	2021	2022	2021/2020	2022/2021
1	Коефіцієнт оборотності активів	0,26	0,18	0,1	-0,08	-0,08
2	Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	0,87	0,49	0,45	-0,38	-0,03
3	Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	1,28	0,76	0,54	-0,52	-0,22

Продовження таблиці 2.9

4	Строк погашення дебіторської заборгованості, днів	285	482	680	197	198
5	Строк погашення кредиторської заборгованості, днів	420	748	804	328	55
6	Коефіцієнт оборотності матеріальних запасів	0,15	0,11	0,11	-0,04	-0,01
7	Коефіцієнт оборотності основних засобів	0,35	0,46	0,28	0,11	-0,19
8	Коефіцієнт оборотності капіталу	0,3	0,21	0,12	-0,09	-0,09

На основі даних в таблиці 2.9 можна зробити наступні висновки:

- коефіцієнт оборотності активів знизився з 0,26 у 2020 році до 0,1 у 2022 році, що вказує на зменшення ефективності використання активів підприємства;
- коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості також знизився з 0,87 у 2020 році до 0,45 у 2022 році, що свідчить про збільшення строків платежів підприємства;
- коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості також зменшився з 1,28 у 2020 році до 0,54 у 2022 році, що свідчить про недостатню роботу із контрагентами;
- строк погашення дебіторської заборгованості значно збільшився з 285 днів у 2020 році до 680 днів у 2022 році, що свідчить про зниження ефективності управління використанням активів підприємства та підвищення ризику невиконання боргів;
- строк погашення кредиторської заборгованості також збільшився з 420 днів у 2020 році до 804 днів у 2022 році, що вказує на підвищення ризику прострочення платежів та негативний вплив на кредитоспроможність підприємства;
- коефіцієнт оборотності матеріальних запасів зменшилися з 0,15 у 2020 році до 0,11 у 2022 році, що свідчить про збільшення запасів підприємства та зниження ефективності управління ними;
- коефіцієнт оборотності основних засобів знизився з 0,35 у 2020 році до 0,28

- у 2022 році, що вказує на зниження ефективності використання основних;
- коефіцієнт оборотності капіталу також знизився з 0,3 у 2020 році до 0,12 у 2022 році, що вказує на неефективне використання капіталу. Динаміка показників рентабельності підприємства наведена в таблиці 2.10.

Таблиця 2.10 – Динаміка показників рентабельності ПОП «Тернопільське»

№ п.п	Показники	Роки			Відхилення	
		2020	2021	2022	2021/2020	2022/2021
1	Коефіцієнт рентабельності активів	6,33	2,74	1,72	-3,59	-1,02
2	Коефіцієнт рентабельності власного капіталу	7,31	3,2	1,99	-4,11	-1,21
3	Коефіцієнт рентабельності діяльності	23,99	15,11	17,01	-8,88	1,9
4	Коефіцієнт рентабельності продукції	87,38	73,96	61,84	-13,42	-12,12

Коефіцієнт рентабельності активів падає з 6,33% у 2020 році до 1,72% у 2022 році.

Коефіцієнт рентабельності власного капіталу також зменшується з 7,31% у 2020 році до 1,99% у 2022 році. Це показує, що підприємство не здатна генерувати достатньо прибутку.

Коефіцієнт рентабельності діяльності у 2021 році становив 15,11%, а у 2022 році збільшилися до 17,01. Це свідчить про те, що підприємство змогло збільшити ефективність своєї діяльності, але все ще не досягло рівня 2020 року.

Коефіцієнт рентабельності продукції знизився з 87,38% у 2020 році до 61,84% у 2022 році. Це може свідчити про зниження ефективності виробництва.

РОЗДІЛ 3

ШЛЯХИ ПОКРАЩЕННЯ ФІНАНСОВОГО СТАНУ

ПОП «ТЕРНОПІЛЬСЬКЕ»

3.1 Визначення ймовірності банкрутства підприємства

Головною метою розробки заходів щодо поліпшення фінансового стану підприємства є відновлення платоспроможності для продовження її ефективної господарської діяльності. Заходи щодо фінансового оздоровлення підприємства, як правило, повинні серйозно відрізнятися від рішень, прийнятих в ході поточної господарської діяльності.

Основним показником ефективної діяльності підприємства є чистий прибуток.

Динаміка чистого прибутку підприємства зображена на рисунку 3.1.

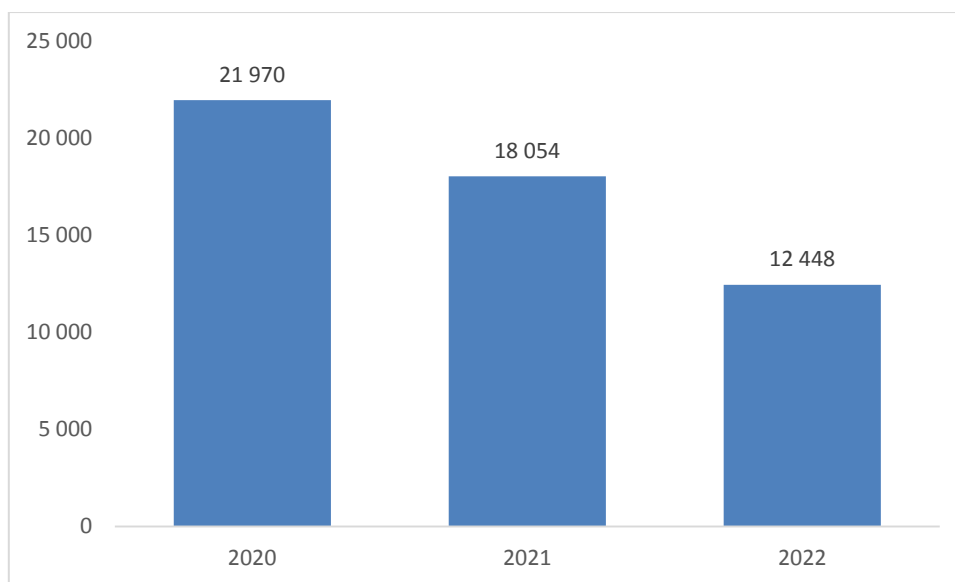

Рисунок 3.1 – Динаміка чистого прибутку ПОП «Тернопільське», тис.грн.

Як бачимо, з рисунку 3.1 чистий прибуток підприємства з кожним роком зменшується. Так 2021 році чистий прибуток зменшився на 3916 тис.грн. порівняно з 2020 роком, та на 5606 тис.грн. у 2022 року порівняно з 2021 роком. Оскільки, чистий прибуток постійно зменшується є доцільність розрахувати

показники які характеризують рівень банкрутства підприємства.

В даному дослідженні розглянемо такі дискримінантні моделі оцінки ймовірності банкрутства це модель Альтмана та модель Терещенка.

При розрахунку п'яти показників за моделлю Альтмана, можна побачити різні сторони фінансового стану підприємства. Для розрахунку використовуються п'ять коефіцієнтів, що найбільш повно можуть охарактеризувати фінансовий стан підприємства та оцінити ймовірності його банкрутства. Окрім того, значною перевагою даної моделі є також можливість визначити наявність кризи на її ранніх етапах.

До переваг моделі Альтмана можна віднести:

- простота розрахунків;
- невелика кількість показників;
- точність та якість результатів;
- доступність вихідних даних;
- логічна послідовність розрахунків;
- можливість прогнозування банкрутства підприємства.

В порівнянні з більшою кількістю західних моделей, які лише можуть показати те, що підприємство перебуває в кризі, розрахунок показника за даною моделлю дозволяє застосувати зону ризику, в якій знаходиться підприємство. Це означає, що модель не тільки показує, що підприємство є в кризі, але й вказує на великий ризик для подальшого фінансового стану підприємства.

Це дуже важлива особливість моделі, оскільки вона дозволяє менеджерам та інвесторам краще оцінити ризики, пов'язані з інвестуванням або співпрацею з певним підприємством. Знання того, що підприємство перебуває в зоні ризику, дає можливість вжити деякі заходи для запобігання можливих проблем та ризиків у майбутньому. Таким чином, ця модель оцінки ризиків є потужним інструментом для підприємств та інвесторів, що дозволяє забезпечити кращу управлінську стратегію та знизити ризики в інвестиційних рішеннях.

Формула розрахунку п'ятифакторної моделі Е. Альтмана має вигляд:

$$C=1,2N_1+1,4N_2+3,3N_3+0,6N_4+0,999N_5 \quad (3.1)$$

де N_1 – відношення власного оборотного капіталу до активів;

N_2 – відношення нерозподіленого прибутку до активів;

N_3 – відношення прибутку до виплати відсотків до активів;

N_4 – відношення власного капіталу до зобов'язань;

N_5 – відношення доходу до активів.

Для визначення ймовірності банкрутства розрахуємо та порівнюємо розрахований індекс із його критичним значенням.

Розраховані індекси банкрутства підприємства за моделлю Е. Альтмана згідно формули 3.1 за три роки наведені в таблиці 3.1.

Таблиця 3.1 – Визначення індексу банкрутства ПОП «Тернопільське» за моделлю Е. Альтмана

Показники		Роки		
		2020	2021	2022
Відношення власного оборотного капіталу до всього активів	N_1	0,61	0,57	0,67
Відношення нерозподіленого прибутку до всього активів	N_2	0,13	0,12	0,06
Відношення прибутку до виплати відсотків до всього активів	N_3	0,13	0,12	0,06
Відношення власного капіталу до зобов'язань	N_4	6,45	5,54	7,27
Відношення чистого доходу до всього активів	N_5	0,53	0,77	0,36
Індекс банкрутства	C	5,7	5,3	5,8

Шкала визначення стану підприємства за моделлю Е. Альтмана наведена в таблиці 3.2.

Таблиця 3.2 - Шкала моделі Е. Альтмана

Розраховані значення критерію (індексу)	Ймовірність банкрутства
1,8	Дуже висока
1,81 - 2,6	Висока
2,61 - 2,9	Низька
2,91 - 3,0	Дуже низька

Таким чином, зіставимо отримані значення із шкалою. Як видно з таблиці 3.1 індекс банкрутства за моделлю Альтмана ПОП «Тернопільське» в 2020 році склав 5,7; 2021 році – 5,3 та 2022 році - 5,8. Якщо дані показники порівняти із критеріями моделі (таблиця 3.2) то можна зробити висновок що банкрутство підприємства є дуже низьким.

Для визначення рівня фінансового потенціалу, пропонуємо скористатися наступною матрицею наведеною в таблиці 3.3.

Таблиця 3.3 – Матриця моделі Е. Альтмана.

Ймовірність банкрутства	Фінансова стійкість	Рівень фінансового потенціалу
Дуже висока	Відсутність фінансової стійкості	Низький
Висока	Підприємство фінансово нестабільне.	
Низька	Діяльність підприємства прибуткова, проте фінансова стійкість багато в чому залежить від змін, як у внутрішньому, так і в зовнішньому середовищі.	Середній
Дуже низька	Діяльність підприємства прибуткова. Фінансове становище є стабільним. Підприємство є фінансово стійким.	Високий

Згідно матриці оцінки фінансової стійкості (таблиця 3.3) ПОП «Тернопільське» відповідає четвертій категорії ймовірності банкрутства.

Далі розрахуємо показники підприємства за дискримінантом моделі Терещенка.

Модель Терещенка є методом оцінки ймовірності банкрутства підприємств,

який має кілька переваг порівняно з традиційними вітчизняними методами.

Основні переваги такого методу наступні:

- зручність, методика є досить простою та зручною для застосування. Для розрахунку показників за цією моделлю не потрібні спеціальні знання зі статистики чи економіки, що дозволяє використовувати її практично для будь-якого підприємства;
- врахування міжнародної практики. Методика базується на сучасній міжнародній практиці оцінки ризику банкрутства підприємств. При цьому враховуються вітчизняні статистичні дані, що дозволяють отримувати більш точні результати;
- вирішення проблеми критичних значень. Методика використовує різноманітні модифікації базової моделі, що дозволяє вирішити проблему критичних значень показників при оцінці ризику банкрутства підприємств різних видів діяльності;
- врахування галузевої специфіки, враховує галузеву специфіку підприємства, що дозволяє отримати більш точні результати.

Отже, модель Терещенка має простий і зрозумілий бізнес-аналітичний алгоритм, що дозволяє швидко розрахувати показник банкрутства.

Модель Терещенка має такий вигляд:

$$C=1,5X_1+0,08X_2+10X_3+5X_4+0,3X_5+0,1X_6 \quad (3.2)$$

де x_1 – відношення грошових надходжень до зобов'язань;

x_2 – відношення валюти балансу до зобов'язань;

x_3 – відношення чистого прибутку до середньорічної суми активів;

x_4 – відношення прибутку до виручки;

x_5 – відношення виробничих запасів до виручки;

x_6 – відношення виручки до основного капіталу.

Визначення індексу банкрутства ПОП «Тернопільське» за моделлю О.Терещенка наведено в таблиці 3.4

Таблиця 3.4 – Визначення індексу банкрутства ПОП «Тернопільське» за моделлю О.Терещенка

Показники		Роки		
		2020	2021	2022
Відношення грошових надходжень до зобов'язань	X1	3,9	5,0	2,9
Відношення валюти балансу до зобов'язань	X2	7,5	6,5	8,3
Відношення чистого прибутку до середньорічної суми активів	X3	0,1	0,1	0,1
Відношення прибутку до виручки	X4	0,2	0,2	0,2
Відношення виробничих запасів до виручки	X5	0,4	0,2	0,4
Відношення виручки до основного капіталу	X6	0,5	0,8	0,4
Індекс банкрутства	C	9,1	10,1	6,7

Для інтерпретації отриманих даних з таблиці 3.4 скористаємось відповідною шкалою граничних значень коефіцієнтів (таблиця 3.5). Шкала визначення стану підприємства за моделлю О.Терещенка наведена в таблиці 3.5.

Таблиця 3.5 – Шкала моделі О.Терещенка

Граничне значення	Стан підприємства
$0 < C < 1$	Існує загроза банкрутства
$1 < C < 2$	Фінансова стійкість порушена
$C > 2$	Банкрутство не загрожує

Індекс банкрутства за моделлю О.Терещенка ПОП «Тернопільське» (таблиця 3.4) в 2020 році склав 9,1; 2021 році – 10,1 та 2022 році - 6,7. Якщо дані показники порівняємо із граничними значеннями (таблиця 3.5) то можна зробити висновок що банкрутство підприємства не загрожує.

3.2 Зміна структури посівних площ, як шлях поліпшення фінансового стану підприємства

Одним із результатів роботи менеджменту будь-якого підприємства є покращення його фінансового стану. Це може забезпечити стабільний розвиток

підприємства і підвищити його конкурентоспроможність на ринку. Для досягнення цих цілей менеджмент повинен зосередитися на пошуку шляхів покращення фінансового стану підприємства.

Як відомо на показник прибутку підприємства впливають два фактори, це сукупні витрати та сукупний дохід. Збільшення витрат на виробництво та зменшення доходу від реалізації продукції призвело до зниження суми прибутку. Для того щоб зменшити витрати пропонуємо використати заходи наведені в рисунку 3.2.

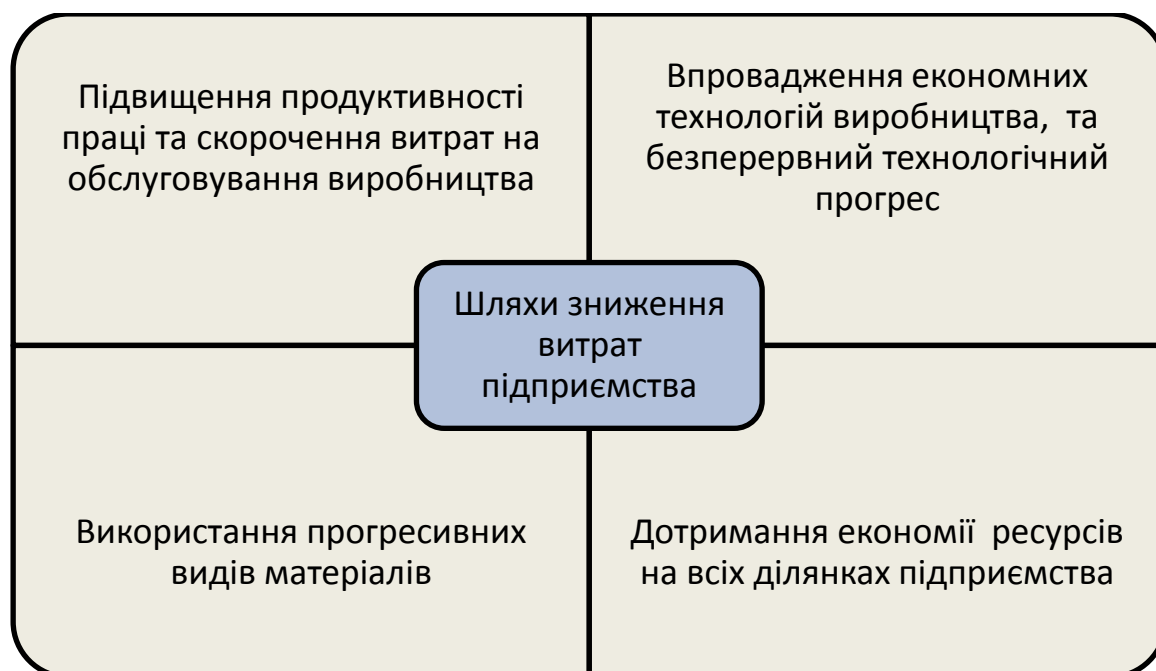

Рисунок 3.2 – Шляхи зниження витрат ПОП «Тернопільське»

Запропоновані напрямки покращення фінансового стану ПОП «Тернопільське» наведено на рисунку 3.3. Зменшення собівартості продукції є одним із ключових шляхів покращення фінансового стану підприємства. В першу чергу необхідно оптимізувати поставки паливо-мастильних матеріалів, посівного матеріалу, мінеральних добрив.

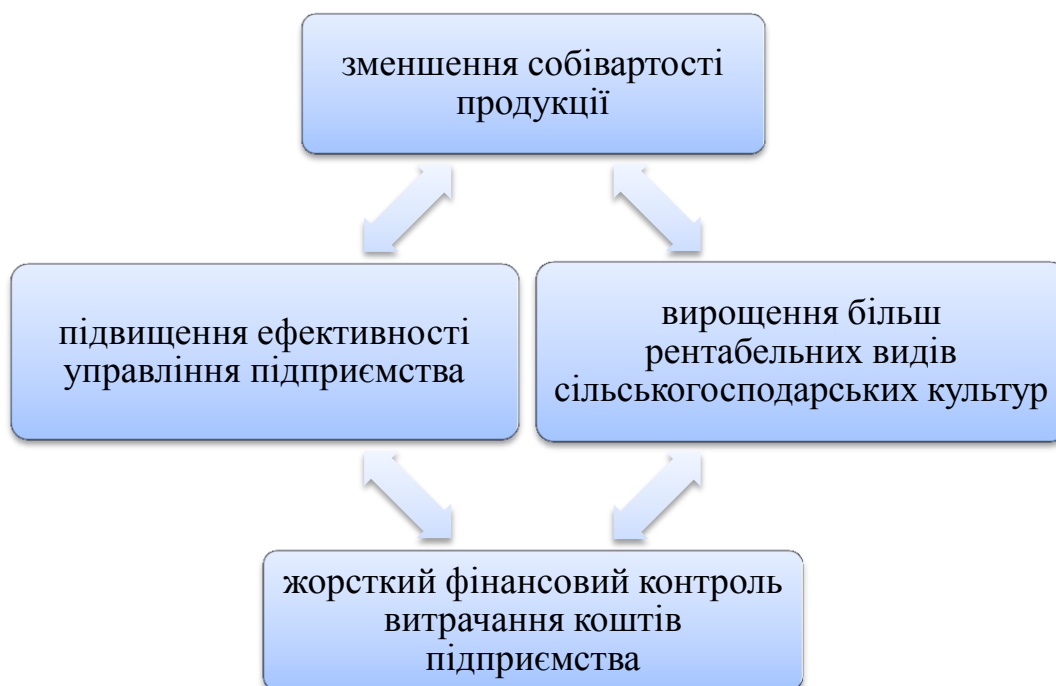

Рисунок 3.3 – Напрямки покращення фінансового стану ПОП «Тернопільське»

Оптимізацію поставок можна досягнути через перегляд контрактів з постачальниками, аналіз вартості транспортування та розміщення запасів. Також необхідно використовувати новітні та ефективні технології вирощування сільськогосподарських культур та ефективніше організувати робочі процеси та скорочення часу виробництва.

Ще одним шляхом покращення фінансового стану підприємства пропонується підвищити ефективність управління підприємством та стимулювання персоналу. Ефективне управління може бути досягнуте через застосування стратегій управління ризиками, відповідальністю та контролем фінансових показників. В свою чергу, стимулювання персоналу може бути досягнуто через введення систем, що дозволяють автоматизувати завдання для персоналу, а також застосування різних способів матеріального стимулювання, які засновані на оцінці внеску кожного працівника в загальний результат комерційної діяльності підприємства.

Іншим способом покращення фінансового стану підприємства пропонуємо вирощувати більш рентабельні сільськогосподарські культури та розширити ринки збуту. Це дозволить підприємству залучити нових клієнтів і збільшити

обсяг реалізації продукції, що позитивно відобразиться на фінансовому стані підприємства.

Ще одним способом покращення фінансового стану підприємства пропонуємо ввести жорсткий фінансовий контроль витрат. Це можна зробити шляхом впровадження системи обліку витрат та контролю за ними. Це дозволяє керівництву підприємства більш точно оцінювати, на що витрачаються кошти і де можна зекономити. Також важливо підтримувати сталий рівень прибутковості продукції, зменшуючи витрати на виробництво та збільшуючи обсяги продажу.

Також, для покращення фінансового стану ми пропонуємо з огляду на зведені ціни на Українському ринку аграрної продукції та рівня рентабельності виробництва основних видів сільськогосподарських культур наведених в таблиці 3.6 змінити структуру посівних площ основних культур.

Враховуючи рівень рентабельності сільськогосподарської культур, які наведені в таблиці 3.6 пропонуємо збільшити посівні площі озимого ріпаку та насіння соняшнику на 200 та 100 гектарів відповідно за рахунок зменшення посівних площ пшениці.

Таблиця 3.6 – Зведені середні показники економічної ефективності ведення агробізнесу у 2022 році

Показники	Пшениця озима	Ячмінь озимий	Кукурудза	Нут	Сорго	Горох	Соя	Соняшник	Ріпак озимий
Витрати на 1 га, грн	15584,5	14820,6	21224,8	21338,9	15145,9	15585,3	15245,3	14553,0	17304,8
Середня планова врожайність, т/га	4,5	4,0	6,0	2,8	4,0	2,5	2,0	2,0	2,5
Собівартість виробництва, грн/т	3463,2	3705,1	3537,5	7621,0	3786,5	6234,1	7622,6	7276,5	6921,9
Середня ціна реалізації 1 т, грн	7500,0	6900,0	6800,0	20000,0	5500,0	10000,0	16500,0	18600,0	19000,0
Прибуток на 1 т, грн	4036,8	3194,9	3262,5	12379,0	1713,5	3765,9	8877,4	11323,5	12078,1
Рівень рентабельності, %	116,6	86,2	92,2	162,4	45,3	60,4	116,5	155,6	174,5

Запропоновані зміни структури посівних площ дасть змогу підприємству збільшити чистий прибуток на 352,0 тис.грн. Прогноз чистого прибутку в розрізі основних сільськогосподарських культур наведено в таблиці 3.7

Таблиця 3.7 – Прогноз чистого прибутку при зміні посівних площ ПОП «Тернопільське»

Види сільськогосподарської продукції	Посівні площі 2022 року, га	Собівартість продукції 2022 року, тис.грн.	Обсяг вирощеної продукції, тон	Чистий прибуток, тис.грн.	Запропоновані посівні площі, га	Прогнозований обсяг вирощеної продукції, тон	Прогнозований прибуток, тис.грн.	Зміна чистого прибутку від впроваджених змін, тис.грн.
Пшениця	1104	19839	5853	4963	804	4261	3613	-1350
Ріпак	286	5910	1003	1478	486	1701	2507	1029
Насіння соняшнику	238	6486	836	1622	338	1183	2296	673
Всього	1628	32235	7692	8063	1628	7145	8415	352

У розрахунках використано інформацію Міністерства аграрної політики та продовольства України щодо рівня середніх цін на основні види сільськогосподарської продукції, а також дані моніторингу цін на основні види матеріально-технічних ресурсів та реальні витрати підприємства на виробництво основних видів сільськогосподарської продукції.

Запропонована структура посівних площ сільськогосподарських культур наведена на рисунку 3.4

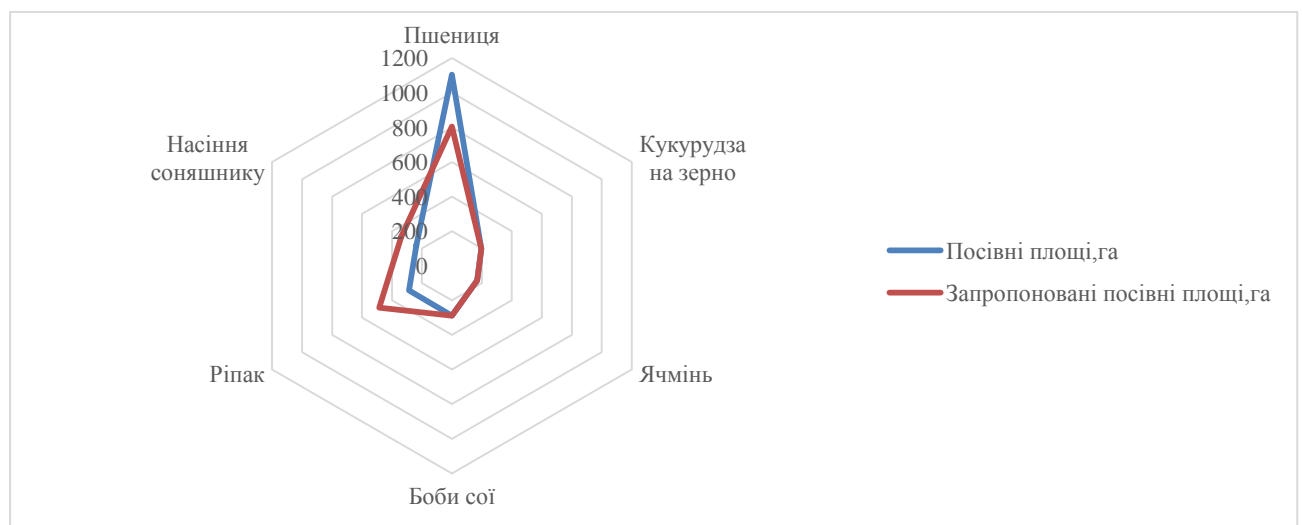

Рисунок 3.4 – Запропонована структура посівних площ ПОП «Тернопільське»

Враховуючи вище пропоновані підходи до покращення фінансового стану підприємства, можна зробити висновок, що найбільш ефективним є комплексний підхід до управління, який включає в себе оптимізацію виробничих процесів, управління якістю, стимулювання персоналу, розширення ринків збуту та зменшення інших витрат.

РОЗДІЛ 4

БЕЗПЕКА ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ, ОСНОВИ ОХОРОНИ ПРАЦІ

4.1 Актуальність безпеки життєдіяльності людини

Проблема безпеки життєдіяльності (БЖД) людини і всього суспільства в сучасних умовах набула особливої гостроти й актуальності. БЖД обговорюється на сторінках газет і журналів, ученими, представниками громадськості, політичними діячами, тобто є об'єктом уваги всіх прошарків суспільства та держави. Учені давно почали турбуватися про небажані та негативні наслідки антропогенного впливу на природу й навколишнє середовище. Футурологи різних країн світу розробляли різноманітні моделі майбутнього збалансування розвитку людського суспільства з навколишнім середовищем в умовах величезних техногенних навантажень на біосферу [24].

В останні десятиліття нашого століття різко зросла чисельність аварій, катастроф, дорожньо-транспортних пригод, у яких гине або втрачає здоров'я і працездатність велика кількість людей. За даним ВООЗ смертність внаслідок нещасних випадків займає третє місце у світі після серцево-судинних та онкологічних захворювань. Якщо від загальних захворювань вмирають переважно літні люди, то від нещасних випадків переважно гине працездатна молодь. Статистика свідчить про те, що травматизм є основною причиною смерті людини у віці від 15 до 41 року. На останньому етапі розвитку набувають великої гостроти проблеми соціальної напруженості суспільства в країнах з перехідною економікою. Причинами соціальної напруженості в суспільстві є незадовільні умови життя, праці, незадовільний матеріальний та культурний стан, зіткнення інтересів релігійного, ідеологічного характеру, система розподілу матеріальних благ, низький рівень освіти.

Таким чином, актуальність проблем БЖД в теперішній час визначається рядом причин. Виділимо три основні: 1) порушення екологічної рівноваги природного середовища внаслідок надмірного антропогенного навантаження на

біосферу; 2) зростання числа техногенних аварій і катастроф при взаємодії людини зі складними технічними системами; 3) соціально-політична напруженість у суспільстві [19].

Розглянемо більш детально ці причини. 1. Порушення екологічної рівноваги природного середовища внаслідок надмірного антропогенного навантаження на біосферу. Протягом усієї історії існування людства природне середовище завжди прагнуло дбати про свою безпеку. Величезне виробництво зброї, збільшення кількості атомних електростанцій, урбанізація, колосальна насиченість інфраструктурою, гіпертрофічний розвиток автомобільного транспорту, хімічних та інших шкідливих виробництв суттєво змінили якість природного середовища (води, повітря, ґрунту, клімату тощо), зробили життя людини більш небезпечним, а перспективи – не найкращими. Багато вчених пов'язують збільшення стихійних лих з діяльністю людини.

Необхідно задуматися над фактом, що з 1960р по наш час кількість катаклізмів на Землі збільшилася вдвоє і продовжує зростати. Нераціональна господарська діяльність, багаторазово підсилена здобутками науково-технічного прогресу, призвела до пошкодження і вичерпання природних ресурсів, зміни регенераційних механізмів біосфери, деформації сформованого протягом багатьох мільйонів років природного кругообігу речовин та енергетичних потоків на планеті, порушення динамічної рівноваги глобальної земної соціоекосистеми. Внаслідок цього почалося прогресуюче руйнування біосфери планети, що загрожує стати безповоротним і призвести у найближчому майбутньому до такого ступеня деградації навколишнього середовища, коли воно стане не придатним для подальшого існування людей.

Отже, на сучасній стадії взаємодії суспільства та природи глобальна земна соціоекосистема стала функціонально замкненою. Вона втрачає здатність до природної саморегуляції. Головним її регулятором тепер повинно стати суспільство, і від того, як воно буде виконувати функції з охорони навколишнього середовища, залежить майбутнє людей. Стало зрозумілим, що для усунення цієї небезпеки необхідні перегляд традиційних принципів природокористування та

докорінна перебудова господарської діяльності у більшості країн світу.

Врахування розглянутих причин повинно бути обов'язковим при вирішенні питань забезпечення загальної безпеки особистості, окремих груп та суспільства у цілому.

4.2 Психофізіологічне розвантаження для працівників

При проведенні сеансів психофізіологічного розвантаження рекомендується використовувати деякі елементи методу аутогенного тренування, який ґрунтується на свідомому застосуванні комплексу взаємопов'язаних прийомів психічної саморегуляції й виконанні нескладних фізичних вправ з словесним самонавіюванням. Головна увага при цьому приділяється набуванню й закріпленню навичок м'язового розслаблення (релаксації).

У рекомендованому сеансі, який має проводитися в кімнаті психофізіологічного розвантаження з відповідним інтер'єром та кольоровим оформленням, відділяються три періоди, що відповідають фазам відновлювального процесу [19].

Перший період - абстрагування працівників від виробничої обстановки - відповідає фазі залишкового збудження. Лунають повільна мелодійна музика, пташиний спів. Обравши зручну позу, працівники адаптуються і психологічно готуються до наступних періодів.

Другий - заспокоєння - відповідає фазі відновлювального гальмування. Пропонується показ фотослайдів із зображеннями квітучого луку, березового гаю, гладенької поверхні ставка тощо. Через навушники транслюється спокійна музика, а на її фоні негучно, повільно висловлюються заспокійливі формули аутогенного тренування (тричі):

- "Я повністю розслаблений, спокійний";
- "Моє дихання рівне, спокійне";
- "Моє тіло важке, гаряче, розслаблене, я абсолютно розслаблений, лоб холодний, голова легка".

Як функціональне освітлення застосовують зелене світло. Яскравість світла має поступово знижуватись протягом періоду, а наприкінці його світло вимикається зовсім на одну - дві хвилини. Екран теж гасне.

Третій період - активізація - відповідає фазі підвищеної збудженості.

На початку періоду світло вимкнене, через певний час на екрані з'являється червона пряма, розміри і яскравість якої поступово збільшуються.

Наприкінці періоду лунає бадьора музика. Вимовляються тричі мобілізуючі формули аутогенного тренування, яким мають передувати глибоке вдихання та довге глибоке видихання:

- "Я бадьорий, свіжий, веселий, у мене гарний настрій";
- "Я повний енергією, я готовий діяти".

Сеанси психологічного розвантаження можуть проводитись за єдиною програмою через індивідуальні навушники і складатись із двох періодів по 5 хвилин кожний:

- 1) повне розслаблення;
- 2) активізація працездатності.

У разі потреби на фоні музичних програм можуть вимовлятися окремі фрази навіювання відпочинку, гарного самопочуття і на заключному етапі – бадьорості [24].

Після сеансів психофізіологічного розвантаження у працівників зменшується відчуття втоми, з'являються бадьорість, гарний настрій. Загальний стан відчутно поліпшується.

Також надзвичайно важливим є побутове середовище, адже це середовище проживання людини, тобто сукупність житлових будов, споруд спортивного і культурного призначення, а також комунально-побутові організації та установи.

Деякі параметри цього середовища:

- кількість житлової площі на людину; ступінь електрифікації та газифікації житла;
- наявність опалення, холодної та гарячої води;
- рівень розвитку громадського транспорту та ін.

Отже, параметри побутового середовища повністю визначають комфортні умови проживання людей у певному регіоні та залежать від ступеня цивілізації і рівня життя людей. У нормальних умовах проживання параметри підтримують самі люди.

Однак, під дією тих чи інших факторів, і, передусім, природного та техногенного характеру, ці параметри можуть вийти за межі норм, а відтак погіршити фізіологічні функції організму людини, створити небезпеку її життю і здоров'ю.

В умовах техносфери взаємодія в системі “людина — побутове середовище” характеризується, як:

— комфортна (оптимальна), коли зв'язки відповідають оптимальним умовам взаємодії (створюються позитивні умови діяльності та відпочинку; існують передумови для виявлення найвищої працездатності та продуктивної діяльності); гарантують збереження здоров'я людини і цілісності компонентів середовища існування;

— допустима, коли потоки, впливаючи на людину та середовище існування, не здійснюють негативного впливу на здоров'я людини, але призводять до дискомфорту, знижуючи ефективність діяльності; дотримання умов допустимої взаємодії гарантує неможливість виникнення, а також розвиток безповоротних негативних процесів у людини і середовищі існування;

— небезпечна, коли потоки перевищують допустимі рівні негативного впливу на здоров'я людини, викликаючи при довготривалому впливі захворювання, і (або) спричиняють деградацію природного середовища;

— надзвичайно небезпечна, коли потоки високих рівнів за короткий період часу можуть нанести травму, спричинити летальний кінець, викликати руйнацію у природному середовищі.

Із чотирьох характерних станів взаємодій людини з побутовим середовищем лише перші дві (комфортна та допустима) відповідають позитивним умовам повсякденної життєдіяльності, а дві інших (небезпечна та надзвичайно небезпечна) — недопустимі для процесів життєдіяльності людини.

ВИСНОВКИ

В даній роботі було здійснено аналіз фінансового стану ПОП «Тернопільське» та розроблено пропозиції щодо шляхів покращення фінансових показників.

При написанні бакалаврської роботи на тему: «Шляхи покращення фінансового стану підприємства» детально ознайомився з методами оцінки фінансового стану підприємства, такими як аналіз балансу, аналіз звіту про прибутки і збитки, аналіз грошового потоку, аналіз фінансових показників та ін.

Фінансовий стан підприємства є однією з найбільш важливих тем в галузі фінансів та бізнесу. Досліджено фактори погіршення ефективності діяльності підприємства та його здатність до виживання в умовах конкуренції.

Один із основних показників фінансового стану підприємства є його прибутковість або рентабельність. Рентабельність відображає ефективність управління ресурсами підприємства та його здатність до прибуткової діяльності.

Ще одним показником фінансового стану підприємства є оптимальність розподілу прибутку. Це означає, що після сплати податків і обов'язкових відрахувань підприємство має мати достатньо коштів для забезпечення своєї діяльності, а також розвитку та інвестування в майбутнє.

Наявність власних фінансових ресурсів (основних і оборотних коштів) також є важливим показником фінансового стану підприємства. Цей показник показує здатність підприємства до забезпечення виробничого процесу та процесу реалізації продукції.

Проаналізувавши дані підприємства можна зробити висновок, що за останній рік показники прибутку, рентабельності зменшились в порівнянні з попереднім роком. Основною причиною зменшення прибутку є зменшення доходу від реалізації продукції та збільшення запасів готової продукції.

Також провели аналіз ймовірності банкрутства, за моделями Альтмана та Терещенка. Встановлено що показники можливого банкрутства підприємства

досить низькі що є позитивним значенням для досліджуваного підприємства. Але слід відмітити що ці показники дещо знижуються.

Отже ми встановили, що отримані розрахунки діяльності підприємства мають низькі значення, або мають тенденцію до зниження. При пошуку шляхів поліпшення фінансового стану підприємства необхідно ретельно оцінити витрати, необхідні для реалізації даних.

Також ми визначили декілька напрямків для покращення фінансового стану підприємства:

- зменшення собівартості продукції;
- підвищення ефективності управління підприємством та стимулювання персоналу;
- вирощування більш рентабельних сільськогосподарських культур та розширити ринки збуту;
- ввести жорсткий фінансовий контроль за витратами.

Отже, основною метою покращення фінансового стану підприємства та досягнення стабільної прибутковості в майбутньому необхідно використовувати комплексний підхід до управління. Оптимізація виробничих процесів є одним із ключових напрямків цього підходу. Це може бути досягнуто за допомогою ефективного планування виробничих потоків, зменшення часу на виробництво та максимального використання наявних ресурсів. Крім того, необхідно проводити постійний моніторинг та аналіз ефективності виробничих процесів з метою пошуку можливостей їх покращення.

Стимулювання персоналу є ще важливою складовою комплексного підходу до управління. Це може бути досягнуто за допомогою різноманітних заходів, як надання бонусів, премій, підвищення заробітної плати, надання можливостей для професійного зростання та розвитку. Це допоможе підвищити мотивацію персоналу та забезпечити більш ефективну роботу всіх працівників.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Абдукаримов І.Т., Тен Н.В. Ефективність і фінансові результати господарської діяльності підприємства: критерії та показники їх характеризують, методика оцінки та аналізу. Соціально-економічні явища і процеси. 2018. № 5-6.
2. Андрущенко І. Є. Аналіз фінансової стійкості підприємства в межах концепції оцінювання його життєздатності. Держава та регіони. Економіка та підприємство. 2019. № 6. С. 44-48.
3. Базилінська. О.Я. Фінансовий аналіз: теорія та практика: навчальний посібник [для студентів вищих навчальних закладів] / О.Я. Базилінська. К.: Центр учбової літератури. 2015. 328 с.
4. Базилінська О.Я. Фінансовий аналіз: теорія та практика / Базилінська О.Я. К.: Центр учбової літератури. 2019. 328 с.
5. Бойчик І.М., Харів П.С., Хопчан М.І. Економіка підприємств: Навчальний посібник. Л.: Сполом, 2019. 211 с.
6. Бланк І.А. Фінансовий менеджмент: Учбовий курс / І.А. Бланк. К.: Ніка центр. 2018. 528 с.
7. Бондер Г.Д., Хараим Д.Н. Методи прогнозування фінансового стану підприємства на сучасному етапі. Науковий вісник: фінанси, банки, інвестиції. 2014. №2. С.14-18.
8. Воронченко Т.В. Удосконалення механізму комплексного управління фінансами підприємства за допомогою аналітичних інструментів. Економічні науки. 2020. № 60.
9. Гайбура Ю.А., Загнітко Л.А. Фінансове прогнозування як елемент управління фінансовими ресурсами підприємства. Економіка і суспільство. 2017. №9. С. 968-974.
10. Горелкіна І.А. Методичні підходи до обґрунтування системи економічних показників оцінки ефективності діяльності організації. Економічний аналіз: теорія і практика. 2018. № 9. С. 30-60.

11. Грабарєва А. Методика аналізу грошових коштів підприємств. РИЗИК: Ресурси, інформація, постачання, конкуренція. 2016. № 1.
12. Гече С. Ф. Модель прогнозування фінансового стану підприємств на основі фінансових показників/ С. Ф. Гече. Науковий вісник Ужгородського університету. 2019. Вип. 42. С. 162-164
13. Голов С. Вдосконалення бухгалтерського обліку і фінансової звітності в Україні в контексті євроінтеграції. Бухгалтерський облік і аудит. 2014. № 1. С. 3-17.
14. Кирич Н.Б., Шведа Н.М., Юрик Н.Є. Конкурентні переваги як основа успішної стратегії розвитку організації. *Соціально-економічні проблеми і держава*. 2021. Вип. 2 (25). С. 334-344. URL: <http://surl.li/epxvb>
15. N. Kyrych, B. Andrushkiv, O. Nahaliuk, O. Pohaidak. Reasons of vulgarism problems in management and business-ethics and ways of their solution Monograph “Business Risk in Changing Dynamics of Global Village 2” Publishing House of University of Applied Sciences in Nysa 2019. P/338–345/ URL: <http://surl.li/epygb>
16. Коптева П.К. Сучасні уявлення про сутність фінансових ресурсів підприємства. Управління економічними системами: електронний науковий журнал. 2021. № 10.
17. Лобанок М.Ю., Войко А.В. Особливості аналізу дебіторської заборгованості. *Фінансова життя*. 2020. № 1.
18. Лапін В. М. Безпека життєдіяльності людини. Навч. посіб. 6-те вид., перероб. і доп. К.: Знання. 332 с.
19. Череп А.В. Економічний аналіз: Навчальний посібник. К.: Контор, 2015. 159 с.
20. Приходько Н.І. Поняття фінансового стану підприємства: деякі аспекти його визначення. ФІП ФІП PSE. 2020. Т. 8, С. 188—190.
21. Черниш С.С. Проблеми застосування методик аналізу фінансового стану на вітчизняних підприємствах. *Інноваційна економіка*. 2022. № 5. С. 142—146.

22. Фінансова звітність ПОП «Тернопільське» за 2020-2022 роки.

23. Луц Т.Є., Дідик К.Д. Сучасні проблеми безпеки життєдіяльності.

URL: <http://op.iee.kpi.ua/1/%D1%80.54-58.pdf> (дата звернення 25.05.2023)

ДОДАТКИ